

WILL

WILL

Copyright © Treyball Content LLC 2021

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Jan a Přemysl Davidovi, 2023

Cover © Bmike, 2023

Cover Photography © Brian Bowen Smith, 2023

© DOBROVSKÝ s. r. o., 2023

ISBN 978-80-277-3163-3 (pdf)

WILL

WILL SMITH
A MARK MANSON

přeložili Jan a Přemysl Davidovi

ZEĎ

Když mi bylo jedenáct, můj otec si usmyslel, že bude potřeba nová zeď na čelní stranu jeho obchodu. Měla to být velká zeď: zhruba tři a půl metru na výšku a šest metrů na délku. Ta stará se drolila a měl jí už „plný zuby“. Jenže na tu práci nenajal stavební firmu, protože ho napadlo, že to bude příhodný projekt pro mě a mého mladšího bratra Harryho.

Fotřík provedl demolici. Vzpomínám si, jak jsem nevěřičně hleděl na tu zející díru. Byl jsem si naprosto jistý, že na tomhle místě už nikdy žádná zeď stát nebude.

Skoro rok, den za dnem, jsme s bratrem po škole chodili do otcova obchodu a makali na té zdi. Všechno jsme dělali sami. Kopali základy, míchali maltu, nosili kbelíky. Dodnes si pamatuju poměry: dva díly cementu, jeden díl písku, jeden díl vápna. Harry měl na starosti hadici s vodou. Všechno jsme to vždycky na chodníku promíchali lopatami a pak už plnili dvougalonové kbelíky a kladli jednotlivé cihly. Nepoužívali jsme žádné výztuže ani dřevěné formy, jen takovou tu vodováhu s bublinkou uprostřed.

Pokud víte o stavbě aspoň *něco*, víte moc dobře, že je to pěkná pakárna. Řekněme si to úplně na rovinu – jsou to hotové galeje. Dneska bychom něco takového prostě ohlásili na sociálku. Je to tak nezáživná a zbytečně zdlouhavá práce, že to, co dvěma

dětem nakonec trvalo skoro celý rok, by parta dospělých chlapů měla hotovo za pár dní, víc ne.

S bratrem jsme makali víkendy, svátky, prázdniny. Ten rok jsme makali i celé léto. Na tom nesešlo. Otec si nikdy nevzal volno, tak proč bychom měli my? Pamatuju se, jak jsem kolikrát zíral na tu díru, úplně znechucený. Nevěděl jsem, jestli tohle vůbec někdy skončí. V mé mysli ta zeď měla až nepochopitelně obří rozměry. Měl jsem pocit, že stavíme Velkou zeď West Philly, jak se u nás říká západní Filadelfii, miliony a miliony červených cihel nekonečně se táhnoucí až kamsi do nikam. Byl jsem si jistý, že už budu pořád jenom míchat maltu a nosit kbelíky, a mezitím zestárnu a zemřu. Prostě jsem to věděl.

Ale fotřík nás nenechal vydechnout. Museli jsme být na značkách den co den, míchat maltu, nosit kbelíky, klást cihly. Nezáleželo na tom, jestli prší nebo je horko jako v pekle, jestli jsem naštvaný nebo smutný, že mi zrovna není nadvakrát nebo že druhý den píšu písemku – neexistovaly žádné výjimky. S bratrem jsme si mohli stěžovat a protestovat, ale fotřík nepovolil. Byli jsme v pasti. Tahle zeď byla konstanta. Trvalá. Měnila se roční období, kamarádi se střídali, učitelé odcházeli do důchodu – ale zeď zůstávala. Ať se dělo cokoli, zeď zůstávala.

Jeden den jsme s Harrym měli obzvlášť nabručenou náladu. Ploužili jsme se a reptali – „nemožný tohle“ a „směšný támhleto“.

„Na co vůbec stavíme takovou zeď? Vždyť se to nedá. Nikdy to nedoděláme.“

Fotřík nás zaslechl, odhodil nářadí a nakráčel až k místu, kde jsme mudrovali. Vzal mi z ruky cihlu a držel nám ji před očima.

„Přestaňte myslet na tu zatracenou zeď!“ řekl. „Není žádná zeď. Jsou jenom *cihly*. Váš úkol je co nejlíp položit *tuhle cihlu*. Pak se přesunete k další cihle. Pak co nejlíp položíte *tu cihlu*. A pak další. Nenechte se rozhodit nákou zdí. Starejte se vždycky jenom o tu *jednu cihlu*.“

Odešel zpátky do obchodu. S Harrym jsme se na sebe podívali, zavrtěli hlavou – *tomu chlapovi úplně hráblo* – a vrátili se k míchání.

Některé z nejpůsobivějších lekcí, které jsem v životě dostal, jsem musel přijmout, ať už jsem chtěl, nebo ne. Bránil jsem se, stavěl se na zadní, ale nakonec na mě, dříve nebo později, dopadla tíha jejich pravdy. Jednou z těchto lekcí byla i otcova zeď.

Jak šel den za dnem, stejně jako jsem si to velice nerad přiznával, začal jsem pomalu chápat, o čem otec mluví. Když jsem se soustředil na *zeď*, práce mi připadla naprosto beznadějná. Nekonečná. Když jsem se ale zaměřil na *jednu cihlu*, rázem bylo všechno jednodušší – *věděl* jsem, že přeci dokážu položit jednu blbou cihlu...

Týdny mýjely jeden za druhým, cihel přibývalo a díra se zmenšila jen o maličký kousek. Začalo mi docházet, že rozdíl mezi úkolem, který se zdá nemožný, a úkolem, který vypadá zvládnutelně, spočívá pouze v úhlu pohledu. Soustředíte se na zeď? Nebo se zaměřujete vždy na jednu cihlu? Ať už chcete napsat přijímačky na vysokou na výbornou, prorazit jako jedna z prvních celosvětově uznávaných hiphopových hvězd, nebo si vybudovat kariéru, jaké v dějinách Hollywoodu dosáhl jen málokdo, v každém případě lze to, co se nejdřív zdá jako nepřekonatelně velký cíl, rozložit na víc jednotlivě zvládnutelných úkolů – jako nezdolné zdi, které se skládají z řady cihel, jež není nikterak těžké poklást.

Po celou svou kariéru jsem především vytrvalý. Držím se pracovní etiky maximálního nasazení bez jakýchkoli výjimek. A tajemství mého úspěchu je stejně nudné jako nepřekvapivé: Prostě narukujete a položíte další cihlu. Něco vás žere? Položte další cihlu. Zahajovací víkend naprostý propadák? Položte další cihlu. Klesl prodej alba? Seberte se a položte další cihlu. V manželství to skřípe? Položte další cihlu.

V posledních třiceti letech jsem se, jako každý, setkal s neúspěchem, prohrou, ponížením, rozvodem a smrtí. Měl jsem namále, sebrali mi peníze, vnikli do soukromí, rozpadla se mi rodina – i tak jsem se ale každý den zase zvedl, namíchal maltu a položil další cihlu. Ať si zrovna procházíte čímkoli, vždycky

se najde další cihla, která čeká, až ji položíte. Teď je jen otázka, jestli se zvednete a položíte ji.

Někde jsem slyšel, že osobnost dítěte je ovlivněná významem jeho jména. No, otec mi dal *moje* jméno, dal mi *svoje* jméno a dal mi tu největší výhodu do života: schopnost vyrovnat se s protivenstvími.

Dal mi vůli, což se anglicky řekne „Will“.

Byl chladný den, zataženo, skoro rok poté, co jsme s bratrem začali. Tou dobou se zeď stala takovým opěrným bodem v mém životě, že se mi pomyšlení na to, že ji jednou dokončíme, zdálo jako holý klam. Jakože pokud ji *přece jen* někdy dokončíme, zlou hříčkou osudu bude hned za ní další díra, kterou bude třeba neprodleně zaplnit. Avšak onoho mrazivého zářijového rána jsme namíchali poslední maltu, naplnili jí poslední kbelík a položili poslední cihlu.

Fotřík tam už nějakou dobu stál a sledoval, jak usazujeme posledních pár cihel. Jen tam tak stál s cigaretou v ruce a tiše obdivoval naše dílo. S Harrym jsme pečlivě umístili poslední cihlu, potom bylo ticho. Harry jakoby bezděčně pokrčil rameny – *A co teď? Máme skákat dva metry do vzduchu? Radovat se? Slavit?* Opatrně jsme ustoupili a stoupli si vedle fotříka. Každý na jednu stranu.

A tak jsme si takhle ve třech prohlíželi naši novou rodinnou zeď.

Fotřík hodil cigaretu na zem, zatípl ji botou, vyfoukl poslední obláček kouře a, aniž by odtrhnul oči od zdi, pronesl: „Tak, a už mi nikdy neříkejte, že něco *nezvládnete*.“

Potom odešel do obchodu a vrátil se ke své práci.

KAPITOLA PRVNÍ

STRACH

Vždycky jsem se považoval za sraba. Většinu mých vzpomínek na dětství doprovází obraz toho, jak jsem měl pořád z něčeho strach – bál jsem se ostatních dětí, že mi někdo ublíží nebo mě ztrapní, že mě budou mít za slabocha.

Vůbec nejčastěji jsem se však bál svého otce.

Když mi bylo devět, přihlížel jsem tomu, jak otec uhodil matku do tváře tak prudce, až spadla. Viděl jsem, jak plive krev. Právě onen okamžik, tehdy v ložnici, snad víc než kterýkoli jiný v mém životě do značné míry předznamenal, jakým jsem dnes člověkem.

Vším, co jsem od té doby dokázal – všemi těmi oceněními a uznáním, září reflektorů a pozorností upřenou na mě, filmovými postavami a širokými úsměvy –, se táhne nit mých omluv matce za mou tehdejší nečinnost. Za to, že jsem úplně selhal. Za to, že jsem se nepostavil otcí.

Za to, jaký jsem byl srab.

To, co se vám vybaví, když se řekne „Will Smith“, vymítač vetřelců, MC, filmová hvězda s velkým stylem, je z velké části konstrukt – pečlivě vytvořená a do posledního detailu vypilovaná

postava – sloužící k tomu, abych ochránil sám sebe. Schoval před světem své skutečné já. Schoval onoho sraba.

Otec byl mým hrdinou.

Jmenoval se Willard Carroll Smith, ale všichni jsme mu říkali „fotřík“.

Fotřík se narodil a vyrostl v drsných a nelítostných ulicích severní Filadelfie ve 40. letech 20. století. Fotříkův otec, můj dědeček, vlastnil malý obchod s rybami. Každý den musel pracovat od čtyř hodin ráno dlouho do noci. Babička byla zdravotní sestra v nemocnici a často měla noční směny. Kvůli tomu strávil fotřík velkou část svého dětství o samotě a bez dohledu. Ulice severní Philly vás svým způsobem zocelovaly. Buď se z vás vyklubala bezohledná svineň, nebo vás semlela parta. Fotřík od jedenácti let kouřil cigarety a ve čtrnácti začal pít. Otec si vyvíjel vzdorovitý a agresivní přístup, který ho pak provázel celým životem.

Když mu bylo čtrnáct, schrastili mí prarodiče v obavě, co z něj vyrostne, všechny peníze, co mohli, a poslali ho na zemědělskou internátní školu na pensylvánském venkově, kde se děti učily hospodářským dovednostem a základům kutilství. Bylo to místo s přísným řádem a tradicí. Od téhle školy si slibovali, že mu do života vnese tolik potřebný režim a disciplínu.

Jenže mému otci nikdo nebude říkat, co má dělat. Kromě práce na pár traktorových motorech se nehodlal nechat otrávit, jak sám říkal, „těma vidláckejma kecama“. Flákal školu, kouřil cigarety a nepřestával pít.

V šestnácti letech už měl fotřík školy plné zuby a byl připravený vrátit se domů. Rozhodl se nechat se vyhodit. Začal narušovat výuku, ignoroval všechna pravidla a stavěl se na odpor jakýmkoli autoritám. Když se ho však správci školy pokusili poslat domů, mí prarodiče ho odmítli vzít zpět. „Zaplatili jsme za celý rok,“ řekli. „Jste placení za to, abyste si s ním poradili, tak si *poradte*.“ Fotřík byl v pasti.

Ale fotřík byl pořádně mazaný, vždycky si dokázal poradit: v den svých sedmnáctých narozenin se vykradl z areálu školy, vydal se půltuctu mil k nejbližšímu odvodovému úřadu a zapsal se k letectvu Spojených států amerických. To byl typický fotřík – byl tak zarytým odpůrcem autorit a natolik se vzpíral rodičům i škole, že utekl z deště pod okap – ze zemědělské internátní školy do americké armády. Nakonec ho dohnal přesně ten režim a disciplína, které se v něm tak zoufale snažili vzbudit mí prarodiče.

Jak se ale ukázalo, fotřík to *miloval*. Právě v armádě objevil transformativní sílu řádu a disciplíny, dvou hodnot, jež začal ctít coby jakási vodící lana, která mu nedovolila zběhnout do nejtemnějších částí jeho já. Ve čtyři budíček, celé ráno cvičit, přes den pracovat, v noci se učit – v tomhle našel svou cestu. Zjistil, že se dokáže popasovat s kýmkoli, a trochu zpychl. Tohle byl další aspekt jeho vzdorovitého přístupu. Nikdo ho nebude nutit vstávat podle polnice, protože on už *je* vzhůru.

Se svou vášnivou pracovní morálkou, bezbřehou energií a nepopíratelnou inteligencí měl na to, rychle stoupat po žebříčku hodností. Jenže tu byly dvě věci.

Zprvė: měl poněkud násilnickou povahu, a ať jste byli jeho nadřizený důstojník, nebo ne, když jste neměli pravdu, prostě se odmítl podvolit. Zadruhé: to jeho pití. Řeknu vám, můj otec byl jeden z nejchytřejších lidí, které jsem kdy poznal, ale když se rozčílil nebo měl upito, stal se z něj pěkný magor. Porušoval svá vlastní pravidla, podkopával své vlastní cíle, ničil své vlastní věci.

Po přibližně dvou letech v armádě tyto sebedestruktivní sklony protrhly hráz jeho smyslu pro řád a ukončily jeho vojenskou službu.

Jednou v noci hrál s kluky z oddílu kostky o prachy. (Fotřík byl s kostkami v ruce hrozně roztomilý.) Obral ty hochy o skoro tisíc dolarů. Jakmile svou výhru ukryl ve svém vojenském kufru, vyrazil pro něco k snědku. Když se ale vrátil z jídelny, zjistil, že mu kluci peníze zase ukradli. V záchvatu zuřivosti se fotřík

propil do naprostého šílenství, vzal si služební pistoli a podpálil kasárna. Nikomu se nic nestalo, ale letectvu to stačilo k tomu, aby mu ukázali dveře. Měl štěstí, že ho ještě nehnali k soudu – jen ho okamžitě propustili, posadili na autobus a řekli mu, ať se neopovažuje vracet.

Tato tenze se táhla celým životem mého otce – tvrdě od sebe i lidí kolem vyžadoval naprostou dokonalost, jenže když se opil, byl lusknutím prstů schopen spálit všechno na popel.

Fotřík se přestěhoval zpátky do Philly. Nijak výrazně zastrašený tím, co měl čerstvě za sebou, vzal práci v ocelárně, a k tomu se ještě vrhnul na večerní školu. Učil se strojařinu a projevil skutečné nadání pro elektřinu a taje chladírenských technologií. Jednoho dne, poté, co ho v ocelárně potřetí nebo počtvrté vyřadili z možných adeptů na povýšení kvůli barvě kůže, prostě opustil brány podniku a už se nikdy nevrátil. Chladírenství znal dobře, a tak se rozhodl, že si založí vlastní živnost.

Fotřík byl pašák. Stejně jako mnoho synů na celém světě jsem svého otce bezmezně ctil, ale zároveň mi naháněl hrůzu. Byl jedním z největších požehnání v mém životě, a současně jeden z největších zdrojů bolesti.

Moje máma se narodila jako Carolyn Elaine Brightová. Je to holka z Pittsburghu, narodila se a vyrostla v Homewoodu, převážně černošské čtvrti ve východní části města.

Moje matka neboli „máti“ je výřečná a kultivovaná. Je drobného vzrůstu, s dlouhými, elegantními prsty klavíristky, jako dělanými na dokonalé ztvárnění skladby „Pro Elišku“. Byla vynikající studentkou střední školy Westinghouse a jednou z prvních černošek, které studovaly na Carnegie-Mellonově univerzitě. Máti často říkávala, že vědění je to jediné, co vám nikdo nikdy nevezme. A důležité pro ni byly jen tři věci: vzdělání, vzdělání a vzdělání.

Milovala obchod – banky, finance, prodej, smlouvy. Máti měla vždycky své vlastní peníze.

Život mé matky se odehrával v rychlém sledu, jak tomu v té době bývalo. Ve dvaceti si vzala svého prvního muže, narodila se jí dcera, a ani ne tři roky nato se rozvedla. Kolem pětadvaceti, coby svobodná matka, která se snaží nějak protlouct, byla pravděpodobně jednou z nejvzdělanějších Afroameričanek v celém Pittsburgu, stále však pracovala na mnohem nižších pozicích, než pro jaké měla předpoklady. Cítila se jako uvězněná v nekončném kolotoči a toužila po lepších příležitostech, až nakonec sbalila dítě a přestěhovala se ke své matce – mé babičce Gigi – do Filadelfie.

Moji rodiče se seznámili v létě roku 1964. Máti pracovala jako ověřovací úřednice ve Fidelity Bank ve Philly. Zrovna s pár kamarádkami vyrážela na nějaký večírek, když jí jedna z nich řekla, že se prostě *musí* seznámit s jedním mužem. Jmenoval se Will Smith.

V mnoha ohledech je máti přesným opakem otce. Fotřík byl charismatický bouřlivák, vždycky v centru pozornosti, kdežto máti je tichá a zdrženlivá. Ne proto, že by byla stydlivá nebo ustrašená, ale protože „mluví jenom, když vážne řeč“. Zbožňuje slova a vždycky je volí pečlivě – mluví s akademickou kultivovaností. Oproti tomu fotřík byl hlučný a soptil hantýrku 50. let 20. století hodnou burana ze severní Philly. Miloval poetičnost svého klení – jednou jsem slyšel, jak nějakého muže častuje „ty špinavá kryso, ty šulínský, ubohý, zasraný, vypelichaný hovado“.

Máti si na klení nepotrpí.

Zde je nutno dodat, že tehdy byl fotřík *chlap*. Asi metr devadesát, upravený, fešák každým coulem, hrdý majitel požárnicky červeného kabrioletu značky Pontiac. Byla s ním sranda. Uměl zpívat. Hrát na kytaru. Dokázal na sebe strhnout pozornost lidí – byl vždycky ten chlápek, co stojí uprostřed večírku s drinkem v jedné ruce a cigaretou v druhé, mistrovský vypravěč, díky němuž to v místnosti pěkně bzučelo.

Když máti poprvé uviděla fotříka, připomínal jí vysokého Marvina Gaye. Měl důvtip a uměl to s lidmi. Uměl se vmluvit na večírek, zajistit si drinky zdarma a stůl co nejbliž hlavnímu dění. Fotřík procházel světem a šířil kolem sebe dojem, že všechno je pod kontrolou, všechno bude v pořádku. A to mámu nesmírně uklidňovalo.

Matčiny vzpomínky na jejich první společné dny tvoří jen jakási rozmazaná směsice návštěv restaurací a klubů, protkaná nekonečným proudem vtipů a salvami smíchu. Máti se nemohla nabažit toho, jak je zábavný, především však na něm oceňovala jeho ctižádostivost. Měl svou vlastní živnost. Zaměstnanec. Byl odhodlaný pracovat v bělošských čtvrtích, kde budou běloši pracovat pro něj.

Fotřík dělal kariéru.

Otec nebyl zvyklý stýkat se s ženami dosahujícími matčiny vzdělanosti – *Čéče, tahleta buchta je chytrá jak prase*, myslel si. Fotřík byl pro mátin okruh *knižních* vzdělanců spíš takovým vzdělancem *ulice*.

Moji rodiče měli ale i hodně společného. Oba chovali vášeň k hudbě. Milovali jazz, blues a později funk a R&B. Zažili slavné dny Motownu a z velké části je spolu protancovali na zatuchlých sklepních party a v jazzových klubech.

Byly tu ale i určité zvláštní shody – věci, nad nimiž se pozastavíte a řeknete si *Za tímhle musí být nějaká vyšší moc*. Matky obou mých rodičů byly zdravotní sestry, které pracovaly na nočních směnách (jedna Helen, druhá Ellen). Oba mí rodiče si čerstvě po dvacítce prošli krátkotrvajícím manželstvím a oba měli dceru. A co je při tom všem ta vůbec nejpodivnější náhoda – oba ji pojmenovali Pam.

Moji rodiče si řekli své ano při malém obřadu u Niagarských vodopádů v roce 1966. Krátce nato se fotřík přestěhoval do domu mé babičky Gigi na North Fifty-Fourth Street v západní Filadelfii. Zanedlouho spojili své naprosto rozdílné silné stránky a nadání a vytvořili výborně fungující tým. Máti vedla fotříkovu kancelář: výplaty, smlouvy, daně, účetnictví, dovolenky. A fotřík

měl na starosti to, co mu šlo nejlíp: tvrdě pracovat a vydělávat peníze.

Oba mí rodiče později o těchto prvních rocích mluvivali s velkou láskou. Byli mladí, zamilovaní, ctižádostiví a měli dobře našlápnuťo.

Mé plné jméno zní Willard Carroll Smith II. – *žádný* junior. Fotřík vždycky opravoval lidi: „Hej! On není žádnéj zasranej junior.“ Měl pocit, že říkat mi „junior“ mě i jeho znevažuje.

Narodil jsem se 25. září 1968. Máma říká, že od první chvíle, co jsem přišel na svět, jsem byl mluvka. Pořád jsem se smál, v jednom kuse něco žvatlal a blábolil, spokojený už jen proto, že jsem slyšet.

Gigi chodila na noční směny do Jeffersonovy nemocnice v Center City ve Filadelfii, takže ráno, když byli rodiče v práci, se o mě starala ona. Měla dům s velkou verandou kolem dokola, která pro mě byla jako sedadlo v první řadě v divadle North Fifty-Fourth Street, a zároveň jeviště, na němž jsem se sám stával součástí děje. Vystrčila mě na verandu a sledovala, jak brebentím s každým, kdo jde kolem. Bez výjimky. Už tehdy jsem miloval publikum.

Můj bratr a sestra, dvojčata Harry a Ellen, se narodili 5. května 1971. A i s mátinou dcerou Pam nás pod jednou střechem bylo šest.

Naštěstí živnostníkovi ze severní Philly, totiž fotříkovi, šly obchody dobře. Přesedlal z opravování ledniček na instalaci a údržbu lednic a mrazáků ve velkých supermarketech. Jeho byznys byl na vzestupu – expandoval za hranice Philly do okolních čtvrtí. Začal budovat vozový park dodávek a najímal partu chladírenských techniků a elektrikářů. Pronajal si také malý objekt, který využíval jako operační základnu.

Fotřík v tom uměl chodit. Pamatuju se na jednu obzvlášť mrazivou zimu. Úspory se tenčily, a tak se sám naučil opravovat petrolejová topidla. V té době byla ve Philly v kurzu. Vyvěsil spoustu letáků a lidi mu začali nosit svá rozbitá topidla. Fotřík přišel na

to, že jakmile topidlo opraví, je třeba ho následně několik dní „testovat“, aby si byl jistý, že opravdu funguje. A tak měl vždy v danou chvíli doma třeba deset nebo dvanáct petrolejových topidel, která „procházela testem kvality jeho práce“. Tolik topidel hravě vytopí řadový domek v západní Philly i v těch nejchladnějších zimách. A tak fotřík odhlásil náš plyn, udržel tu zimu rodinu v teple a pohodě, *a ještě mu za to lidi platili.*

Když mi byly dva roky, měl fotříkův byznys už dostatečně pevné základy na to, aby koupil dům asi míli od Gigi, ve čtvrti obývané střední třídou západní Philly, zvané Wynnefield.

Vyrůstal jsem ve Woodcrest Avenue, v domě číslo 5943, v ulici lemované stromy, s třiceti řadovými domky z šedivočervených cihel, všechny byly vzájemně spojené. Fyzická blízkost domů podněcovala silný smysl pro komunitu. (Znamenalo to také, že když váš soused měl šváby, měli jste šváby i vy.) Každý znal každého. V očích mladé černošské rodiny sedmdesátých let byl právě tohle ten pravý americký sen.

Přes ulici byla střední škola Beeber se svým majestátním betonovým hřištěm. Basketbal, baseball, holky skákaly gumu. Staříci si vyměňovali facky. Jakmile udeřilo letní vedro, šup – a už byla vodní pojistka pryč. V naší čtvrti se to hemžilo dětmi a pořád jsme si hráli venku. V okruhu sto metrů od našeho domu bydlelo bezmála čtyřicet dětí v mém věku. Stacey, David, Reecie, Cheri, Michael, Teddy, Shawn, Omarr a tak dále a tak dále – a to ještě nepočítám jejich sourozence nebo děti ze sousedních bloků. (Moje vůbec nejprvnější kamarádka je Stacey Brooksová. Seznámili jsme se v den, kdy jsem se s rodinou přistěhoval do Woodcrestu. Mně byly dva roky, jí tři. Naše matky přisunuly kočárky k sobě a představily nás. Když mi bylo sedm, zamiloval jsem se do ní. Jenže ona milovala Davida Brandona. Tomu bylo devět.)

Byly to dobré časy a lidi se evidentně oddávali sexu... hodně.

Má středostavovská výchova přispěla k neutuchající kritice, kterou jsem sklízel v raných letech své rapové kariéry. Nebyl jsem gangster a neprodával jsem drogy. Vyrůstal jsem v pěkné ulici v domácnosti se dvěma rodiči. Až do čtrnácti jsem chodil do

katolické školy převážně s bílými dětmi. Máma má vysokoškolské vzdělání. A i přes všechny své chyby můj otec vždycky dokázal uživit svoji rodinu a raději by zemřel, než aby opustil své děti.

Můj příběh byl velmi odlišný od těch, které vyprávěli mladí černoši stojící u zrodu celosvětového fenoménu, z něhož později vznikl hip-hop. V jejich očích jsem byl jaksi nelegitimním umělcem. Říkali mi „měkřejš“, „ňouma“, „cíta“ nebo „žvejkačkovéj raper“ a to mě strašně rozčilovalo. Zpětně si uvědomuju, že jsem si to možná trochu moc bral, ale důvodem, proč mě to tak štvalo, byla skutečnost, že se mi nevědomky rýpou v ráně, v tom, co mi na sobě samém nejvíc vadí – v pocitu, že jsem srab.

Fotřík viděl svět z pohledu velitelů a misí, skrz vojenské smýšlení, které utvářelo každý aspekt jeho života. Začal řídit naši rodinu, jako bychom byli vojenská četa na bitevním poli a dům ve Woodcrestu naše kasárna. Neřekl nám, ať si uklidíme své pokoje nebo usteleme postele – prostě zavelel: „Zkontrolujte své ubikace.“

V jeho světě neexistovaly žádné „podružnosti“. Udělat domácí úkol byla mise. Uklidit koupelnu byla mise. Zajít do supermarketu pro potraviny byla mise. A vydrhnout podlahu? Nešlo zdaleka jen o vydrhnutí podlahy – šlo o schopnost uposlechnout rozkaz, projevit sebekázeň a s maximální dokonalostí splnit úkol. Jedním z jeho oblíbených rčení bylo: „Devadesát devět procent je to samý co nula.“

Když vojáci selhali na misi, museli ji opakovat, dokud ji nezvládli dokonale. Neuposlechnout rozkaz znamenalo být postaven před válečný soud a trestem bylo obvykle zmrskání holého zadku opaskem. (Říkával: „Dej ty gatě dolu, nebudu řezat svý oblečení.“)

Fotřík viděl všechno jasně – život, nebo smrt. Nic mezi tím. Přípravoval své děti na to, aby přežily v tvrdém světě – světě, který vnímal jako chaotický a brutální. Udržování strachu bylo – a do velké míry stále je – v černošské komunitě kulturní rodičovská strategie. Strach je vnímán jako nutnost k přežití. Obecně se sdílí

názor, že v zájmu ochrany černých dětí je třeba, aby se v nich pěstoval strach z rodičovské autority. Na udržování strachu se pohlíží jako na oběť na oltář lásky.

13. května 1985 fotřík přišel do našich pokojů a zavelel „k zemi“. Pár mil jižně od Woodcrestu právě filadelfské policejní oddělení shodilo dvě půlkilové bomby na obytnou čtvrť. Slyšeli jsme vzdálený zvuk automatických zbraní. *Ta-ta-ta-taaaaa-ta-ta-taaaaa*. Onen den při události dnes známé jako bombardování MOVE zemřelo pět dětí a šest dospělých. Byly srovnány se zemí dva celé městské bloky – pětašedesát domů.

Takovéto zprávy jako by fotříka vždycky znovu utvrdily v jeho pohledu na svět. Jeho ideologie byla založená na našem mentálním a fyzickém tréninku, abychom obstáli v nevyhnutelných protivenstvích života, bezděčně však vytvořil prostředí neustálého napětí a úzkosti.

Vzpomínám si na jedno nedělní odpoledne, kdy si fotřík na-prosto výjimečně vzal den volna a seděl v obýváku u televize. Zavolal na mě: „Hej, Wille?“

V mžiku jsem byl ve střehu. „Ano, tati?“

„Skoč mně k panu Bryantovi pro stovkový tareytonky.“

„Ano, pane!“

Dal mi pět dolarů a já vyrazil do obchodu na rohu. Tehdy mi bylo tak deset let, ale jsme zpátky v sedmdesátkách, kdy rodiče klidně mohli poslat své dítě pro cigarety.

Bez zastavení jsem běžel ulicí rovnou k panu Bryantovi. Nemohl jsem popadnout dech. Voják jaksepatří.

„Dobrej, pane Bryante, táta mě posílá pro svy cigarety.“

„Jak to jde, Wille?“ zeptal se pan Bryant. „Dneska nepřišly – vyříd' fotříkovi, že by tu měly bejt zítra. Schovám mu tady celej karton.“

„Oukej, děkuju, pane Bryante. Vyřídím mu to.“

Opět jako správný voják jsem zamířil domů. Cestou zpátky jsem narazil na Davida a Dannyho Brandonovy, kteří zrovna dostali takovou tu divnou novou věc – Nerf. Byl to fotbalový míč, ale měkký.

Každý voják by se zastavil.

Tahle věc byla *úžasná* – úplně jsem se nechal unést důvtipností tohoto neobyčejného předmětu. *Dalo se s ním házet v zimě a neporanil vám prsty, když jste ho chytli! Když jste ho nechytli a vrazil vám do obličeje, nic se vám nestalo!* Z jedné minuty bylo pět, pak z pěti deset, z deseti dvacet... Najednou zůstanou David a Danny jak opaření. Oči mají upřené dozadu, přes mé rameno.

Otočím se a úplně zcepením. Fotřík, bez trička, si to štráduje středem ulice přímo ke mně.

„CO TO SAKRA DĚLÁŠ?“

David a Danny se vypařili. Snažím se to honem vysvětlit.

„Tati, pan Bryant vyřizuje žecigarety nepřišla –“

„CO SEM TI ŘEK?“

„Já vím, tati, ale já –“

„KDO TADY VELÍ?!“

„Co máš na –“

„KDO TADY VELÍ?! TY, NEBO JÁ?“

Srdce mi buší jak o závod. Řeknu roztřeseným hlasem: „Ty, tati –“

„PROTOŽE KDYŽ VELEJ DVA LIDI, VŠICHNI JSOU MRTVÍ! TAKŽE – JESTLI VELÍŠ TY, DEJ MNĚ VĚDĚT A JÁ SE PODŘÍDÍM TVÝMU VEDENÍ!“

Měl rozšířené nozdry, žíla na levém spánku mu zběsile tepala, jeho oči propalovaly mé křehké, nevinné desetileté já.

„Když tě vyšlu na misi, jsou dvě možnosti – první: splníš misi. Nebo druhá: SEŠ. MRTVEJ. Rozumíš?“

„Ano, tati.“

Fotřík mě popadl za šíji a odtáhl domů.

Nemyslel jsem si, že si za tohle zasloužím dostat vyhubováno. Většinou když jsem byl v dětství doma bitý, jsem si myslel, že to je neprávem – připadlo mi to jako nespravedlnost. Nebyl jsem ten typ dítěte, které si koleduje o výprask. Chtěl jsem se spíš v jednom kuse zavděčit. Ten, kdo potřeboval pořádný nárez, byl David Brandon. Nebo Matt Brown. Když jsem se dostal do potíží, bylo to obvykle tím, že jsem se nechal něčím rozptýlit – pak jsem

na něco zapomněl nebo se v mysli toulal někde jinde. Myslím, že tělesné tresty z dětství ve mně jen utvrdily přesvědčení, že jsem špatný člověk.

Neustálý strach provázející mé dětství postupně dovedl k dokonalosti mou vnímavost vůči každému detailu v mém okolí. Už od útlého věku jsem si vyvinul ostrou intuici, schopnost naladit se na každou emoci kolem sebe. Naučil jsem se vycítit hněv, předvídat radost a porozumět smutku na mnohem hlubší úrovni než většina ostatních dětí.

Rozpoznat tyto emoce bylo zásadní a výsostně důležité pro mou osobní bezpečnost: tón fotříkova hlasu, pádná otázka od matky, sestřin trhavý pohled. To vše jsem v sobě zpracoval rychle a hloubkově – jeden zmeškaný pohled nebo špatně pochopené slovo se mohly vmžiku zvrhnout v opasek na mém zadku nebo pěstovku na matčině obličej.

Fotřík měl ke svému kutilskému opasku přicvaknutou černou koženou klíčenku a v ní bylo asi třicet klíčů, které mi sloužily jako výstražný systém. Jakmile prošel dveřmi, bylo slyšet, jak klíče cinkají, když je vracel do pouzdra a upravoval si ho na boku. Postupně jsem to natolik vypiloval, že jsem poznal, jakou má náladu, podle rytmu a intenzity, s jakou s klíči zachází. Můj pokoj byl na vrcholku schodiště a jeho dveře shlížely přímo na hlavní vchod. Když měl dobrou náladu, klíče cinkaly jen tak, bezstarostně, jako kdyby najednou byly lehčí než obvykle. Když byl našťvaný, slyšel jsem rázné otřesy, když si je připevňoval zpátky k pasu.

A když byl opilý, neřešil klíče vůbec.

Toto povědomí o emocích všeho druhu se mě drží po celý život. Paradoxně mi bylo nápomocné i coby herci a performerovi. Uměl jsem hravě rozeznat, pochopit a napodobit nejrůznější složité emoce ještě dlouho předtím, než jsem zjistil, že mi za to lidi budou platit.

Otec se narodil bezprostředně po velké hospodářské krizi. Byl chudým černošským dítětem žijícím v ulicích severní Philly 40. let. Vlastně vychodil jen základní školu. V průběhu svého života nicméně vybudoval byznys s tuctem zaměstnanců a sedmi dodávkami a denně prodával patnáct tisíc kilogramů ledu do obchodů s potravinami a supermarketů ve třech státech. Dřel týden za týdnem bez jediného dne volna, celá desetiletí bez dovolené. Matka si pamatuje, jak se fotřík často vrátil z obchodu domů uprostřed noci, hodil tisíce dolarů v hotovosti na postel a řekl: „Spočítej to,“ a pak hned zamířil ven do noci, zpátky do práce.

Otec mě trýznil. Zároveň však byl jedním z nejskvělejších chlapů, které jsem kdy poznal. Otec byl násilnický, ale zároveň nezmeškal žádnou hru, žádnou mou roli, žádný recitál. Byl alkoholik, ale zároveň strýzlivý na každou premiéru všech mých filmů. Poslechl si všechny nahrávky. Byl ve všech studiích. Díky témuž neskonalemu perfekcionismu, kterým terorizoval svou rodinu, jsem i já měl každý večer svého života co do pusy. Tolik mých kamarádů vyrůstalo buď s tím, že svého otce vůbec neznali, nebo ho znali, ale nezajímal se. To můj fotřík za mnou stál a nikdy ve své otcovské roli neselhal, ani jedinkrát.

A ačkoli se nikdy nenaučil překonat své vlastní démony, pěstoval ve mně různé metody, jak se vypořádat s těmi mými.

I když jsme pod fotříkovým vojenským náhledem na lásku a rodinu trpěli všichni, nikdo netrpěl víc než moje matka. Pokud platí, že když velí dva lidé, jsou všichni mrtví, pak to také znamenalo, že se matka nikdy nemohla ujmout velení.

Problém byl, že matka nebyla ten typ ženy, který si nechá rozkazovat. Byla vzdělaná, hrdá a tvrdohlavá, a marně jsme se jí snažili přimět, aby mlčela. Nedala si říct.

Jednou když ji fotřík uhodil, ještě ho štengrovala.

„Ó, to je chlap! Zmlátíš ženu, aby ses cítil jako chlap, hmmm?“

Znovu ji uhodil, až sletěla na zem.

Zase se narovнала, pohlédla mu zpřímá do očí a řekla klidně: „Mlať mě, jak chceš, stejně mě nezraníš.“

Na to nikdy nezapomenu. Na tuhle její myšlenku. Klidně jí může fyzicky ubližovat, ale ona sama dokáže řídit, co ji opravdu „zraní“. Tak silný jsem chtěl taky být.

Všichni v mém domě se uměli rvát.

Až na mě.

Moje starší sestra Pam byla silná jako naše matka. Byla o šest let starší než já a byla takový můj dětský bodyguard. Nebála se komukoli kdykoli postavit. Nesčetněkrát mi někdo vzal peníze nebo mě šikanoval nebo jsem přišel domů s brekem a Pam mě popadla za ruku, vyvedla rovnou ven a zařvala: „KDO TO BYL? Ukaž na něj, Wille!“ A potom tomu nebohému dítěti, na něž jsem ukázal, zmalovala zadek. Smutný to den, kdy odešla na vysokou.

Z Harryho se taky vyklubal silák. Zatímco já jsem svědomitě využíval každé příležitosti zavděčit se otci, Harry napodoboval matčino chování. Už odmala se mu radši postavil a výprask strpěl. Jednou se na otce rozeřval: „Mlať mě, jak chceš, mě nerozbrečíš. [Prásk.] Já nebrečím! [Prásk.] Pořád nebrečím.“ Nakonec, když mu došlo, že ho nezlomí, fotřík Harryho ze svého života vypustil úplně. Celkově vzato Harryho odvaha – skutečnost, že se můj malý bráška dokázal postavit „zrůdě“ – jen přiživila můj pocit zahanbení. V rodině rváčů jsem já byl ten slabý. Srab.

V herectví je porozumění strachům postavy stěžejní částí porozumění jeho či její psychice. Strachy podněcují touhy a touhy postrkují k činům. A právě tyto opakované činy a očekávatelné reakce jsou základními stavebními kameny velkých filmových postav.

Dost podobné je to v reálném životě. Stane se nám něco špatného a my se rozhodneme, že nedopustíme, aby se to opakovalo. Ovšem abychom tomu napříště předešli, musíme vědět, jací

budeme. Volíme si chování, které, jak věříme, přinese bezpečí, stabilitu a lásku. A pak je opakujeme, znovu a znovu. Ve filmech tomu říkáme postava. V reálném životě osobnost.

Rozhodnutí, jak budeme reagovat na své strachy – to dělá člověka, jímž se staneme.

Já se rozhodl být zábavný.

Každý z mých sourozenců si tu noc v ložnici s naší matkou pamatuje. Všichni jsme se neskutečně báli, ale každý z nás reagoval jinak, způsobem, který předurčil, kým jsme pak byli po většinu svého života.

Harry, ač teprve šestiletý, se snažil zasáhnout a naši matku chránit – v následujících letech to udělal ještě mnohokrát, někdy úspěšně. Tu noc ho ale fotřík prostě odstrčil.

Bratr si intuitivně osvojil matčinu lekci o bolesti: Harry objevil to nedotknutelné místo ve svém nitru, místo, kde jste ho mohli mlátit, jak vám bylo libo, ale nikdy jste ho nemohli zranit. Vzpomínám si, jak jednou zakřičel na otce: „Jestli mě chceš zastavit, budeš mě muset zabít!“

Tu samou noc má sestra Ellen zareagovala tak, že utekla do svého pokoje, schoulila se na posteli, zakryla si uši a plakala. Po nějaké době si vzpomněla, jak fotřík procházející kolem jejího pokoje zaslechl, jak brečí, a zeptal se chladně: „A co ty tu ksakru řveš?“

Ellen se pomalu distancovala. Nejen od fotříka, ale i od zbytku rodiny. Za několik let toto její rozhodnutí vyústilo v hotovou vzpouru. Zdržovala se dlouho do noci venku, pila a kouřila a vůbec se neobtěžovala zavolat, kde je.

Harry volil „útok“, Ellen zase „útek“, no a já se stal usmiřovačem. Po celé dětství jsme my sourozenci jeden druhého tvrdě odsuzovali za své odlišné reakce, až tyto soudy nakonec přešly v zášť. Ellen měla pocit, že jí Harry a já nejsme oporou. Harrymu zase přišlo, že coby starší bratr jsem já měl být silnější, já jsem měl něco udělat. A mně se zdálo, že reakce jich obou jen přilévají

olej do ohně a dělají to akorát horší nám všem. Chtěl jsem, aby všichni prostě do prdele sklapli a dělali to po mém.

Chtěl jsem se mu zavděčit a uklidnit ho, protože – jak jsem se domníval – dokud se fotřík usmíval a byl v dobrém rozmaru, *nic nám nehrozilo*. Byl jsem bavičem rodiny. Chtěl jsem všechno odlehčit, hlavně ať je sranda, dobrá nálada. A zatímco tahle psychologická reakce později přinesla plody na poli umění a financí, neslo to s sebou také to, že můj malý devítiletý mozeček zpracoval fotříkovy násilnické epizody *jako zčásti i mou vinu*.

Měl jsem zajistit, aby otec byl spokojený. Měl jsem dokázat chránit matku. Měl jsem se zasadit o to, aby rodina byla stabilní a šťastná. Měl jsem zařídit, aby všechno bylo, jak má být.

A právě z této nutkové touhy neustále usmířovat lidi, za všech okolností je udržet usměvavé a v dobrém rozmaru, přesměrovat pozornost v místnosti od toho nehezkého a nepříjemného na to pěkné a radostné – z té se rodí opravdový bavič.

Ovšem tu noc, v té ložnici, jsem jen tak stál ve dveřích, sledoval, jak otcova pěst naráží do ženy, kterou miluju ze všech nejvíc na světě, sledoval, jak ta žena padá na zem. Jen jsem tam stál. Bezmocný. Zařezaný.

Ve strachu jsem žil celé dětství, ale tohle bylo poprvé, co jsem si byl plně vědom své nečinnosti. Byl jsem mámin nejstarší syn. Stál jsem ani ne deset metrů od ní. Jen já jsem jí mohl pomoci.

Jenže já neudělal nic.

Právě tehdy se mi má identita z mládí pevně usídlila v mysli, pohřbena pod houževnatým nánosem bahna. Nezvratitelný pocit, že nehledě na to, co jsem udělal, jakého jsem dosáhl úspěchu, nehledě na to, kolik jsem vydělal peněz nebo kolik mám na kontě hitů, kolik rekordů v prodejnosti jsem překonal, pořád mi někde vzadu v hlavě hlodá nenápadný, nehlasný pocit: že jsem srab. Selhal jsem. Je mi to líto, máti, moc líto.

Víš, co se stane, když velej dva lidi? Když velej dva lidi, všichni jsou mrtví!

Tu noc, v té ložnici, v pouhých devíti letech, přítomen rozpadu své rodiny, když má matka spadla na zem – v ten okamžik jsem

se rozhodl. V duchu jsem učinil slib. Své matce, své rodině, sám sobě:

Jednoho dne budu velet já.

A tohle se už nikdy, *nikdy* nebude opakovat.

KAPITOLA DRUHÁ

FANTAZIE

No, vím, že jste asi všichni čekali, že tuhle knihu začnu slovy: „Zááááápadní Philly, ztama pocházím...“, a ne historkami o domácím násilí.

Tedy, svádělo mě to, ještě aby ne. Jsem takový iluzionista. Mám rád iluzi. A ne jen tak nějakou zastaralou, nýbrž rovnou ve stylu Legendy, Mizery, Muže v černém: jsem *filmová* hvězda. Mým prvním impulzem je vždycky tu pravdu, kterou mám v hlavě, vyčistit. Vylepšit ji. Dodat jí trochu lesku, aby nebyla tak zraňující. Předělám ji a nahradím čímkoli, co se mi hodí. Nebo spíše, co se hodí *vám*:

Jsem miláček davů. *To* je moje práce. „Pravda“ je cokoli, co se vám rozhodnu naservírovat jako skutečnost, a to si pište, že vás o tom *přesvědčím*: přesně to dělám. Jsem mistrovský vypravěč. Uvažoval jsem, že vám ukážu své krásné já, dokonalý diamant. Chvástal, nezdolný vítěz. Fantastický obraz úspěšné lidské bytosti. V jednom kuse mě to svádí k iluzím. Žiju v neustálém rozporu s realitou.

Samozřejmě je tu „Will Smith“ – ten, co chodí po červeném koberci, má létající auto a padnoucí výbrus na hlavě, je lamač

rekordů v prodejnosti, manžel sexy roštěnek, přeborník ve shy-bech z filmu *Já, legenda*, pěkná prdelka...

A pak jsem tu já. Tahle kniha je o mně.

Záááápadní Philly, ztama pocházím

Hřiště, tam trávil sem snad každé den

Zevlil, chytal lelky, poflakoval se jen

Po škole mě mydlili, tak z toho mám splín.

Úryvek z písně „THE FRESH PRINCE OF BEL-AIR“

(volně přeloženo z originálního textu)

Takhle ta písnička *měla* být. Fajn..., přiznávám, že jsem byl zvláštní dítě. Krapet vychrtlý, kapku trhlý, s výstředním vkusem v oblékání. Navíc jsem byl nešťastným majitelem nepřehlédnutelných uší, kvůli nimž mi David Brandon jednou řekl, že vypadám jako lovecká trofej.

Když se ohlédnu zpátky, být ostatními, asi bych si ze sebe taky dělal srandu. Nebylo mi k ničemu, že mám rád matiku a přírodní vědy. Byly to mé oblíbené předměty ve škole. Myslím, že matiku mám rád, protože je přesná. Mám rád čisté počty – jako jedna plus jedna jsou dva. Čísla nehrají všelijaké prapodivné hry, nemají nálady ani názory.

A mluvil jsem – *hodně*. Možná až moc. Vůbec nejdůležitější však byla moje divoká a bujná představivost, život plný fantazie, jenž byl mnohem bohatší a trval podstatně déle než u většiny dětí. Zatímco ostatní se prostě bavili umělohmotnými vojáčky, Nerfem a pistolkami na hraní, já si v hlavě splétal promyšlené fantastické scénáře, které mě naprosto pohlcovaly.

Když mi bylo osm nebo devět, máti mě a Pam poslala na pří-městský tábor Sayre Morris do jihozápadní Filadelfie. Byla to taková ta běžná, laciná věc: společenská místnost, bazén, výtvarka a tvoření. Po prvním dni jsem přišel domů a vběhl do kuchyně, kde seděla máma s naší sousedkou odvedle, slečnou Fredou.

„Ahoj zlato, tak jak bylo na táboře?“ zeptala se máti.

„Ó, mami, fakt jsem si to tam *užil*. Hrál tam velkej jazzband, trubky a housle a zpěváci a bubny, a měli i takový to, jak se do toho fouká a dělá takhle,“ a pohyby rukou dopředu a dozadu jsem napodobil pozoun.

„A pak jsme měli taneční soubor a třeba padesát lidí najednou dělalo tu stejnou choreografii...“

Slečna Freda se podívala na mámu – *Celý jazzband? Choreografie s padesáti tanečníky? Na dětském letním táboře?*

Ovšem slečna Freda nevěděla, že se přichomýtla do hravé přestřelky mezi mnou a mou matkou, která se nás drží dodnes. Pravidla jsou následující: já vymyslím nejbarvitější, nejživější, nejfantastičtější scénu, která mě zrovna napadne, tu notně přisadím k tomu, jak vypadal můj skutečný zážitek, a úkolem máti je říct, kolik z toho je vlastně pravda a jestli je třeba podnikat nějaké kroky.

Máma se zastavila a přišla těsně ke mně, nos na nos. Její upřený pohled sloužil jako takový lidový detektor lži ze starých dob, kterým se snažila odhalit každé sebemenší zaváhání v jinak přesvědčivě podané historce. Nehnul jsem ani brvou.

Viděla ale dost.

„Willarde, přestaň s tím. Na táboře žádný jazzband nebyl.“

„Ne, mami, říkám ti – byl to *úlet*.“

Slečna Freda, naprosto zmatená, řekla: „Ale Carolyn, vždyť on neznal slovo pozoun – musel ho asi opravdu vidět, ne?“

„Ne. Tohle mi dělá pořád.“

V tu chvíli vešla do kuchyně Pam a matka řekla: „Pam, byl dnes na táboře celý jazzband, soutěž v tanci a pozoun?“

Pam protočila oči.

„Cože? Ne. To byl *jukebox*, mami. Will tam celý den stál a poslouchal jukebox – nešel ani do bazénu.“

Máti se podívala na slečnu Fredu. „Já ti to *říkala*.“

Rozesmál jsem se – tohle kolo vyhrála máti, ale aspoň jsem dostal slečnu Fredu.

Má představivost je můj dar, a když se spojí s mou pracovní morálkou, dokážu zajistit, aby mi peníze pršely z nebe.

Má představivost byla odjakživa tou mojí součástí, kterou máti milovala ze všeho nejvíc. (Tedy spolu s dobrými známkami.) V její lásce ke mně se mísí dvě věci. Miluje mě, když dělám hlouposti, ale zároveň potřebuje vědět, že dokážu být také rozumný.

V určitém okamžiku svého života usoudila, že jí přísluší mluvit jen o důležitých věcech: o reformě školství, generačním bohatství, nových zavádějících národních zdravotních směrnicích. Jak sama říká – „neholduji pošetilostem.“ S fotříkem probírali úplně *všechno*.

„Integrace je to nejhorší, co mohlo černochoy potkat,“ prohlásil fotřík důrazně.

„Tomu přeci nemůžeš věřit, Wille – říkáš to jenom proto, abys mi pocuchal nervy,“ opáčila máti odmítavě.

„Poslouchej, Car’lyn! Ještě před integrací jsme měli svý. Obchody šly černejm dobře, protože černý museli chodit k černejm. Čistírna, restauračka, železářství – potřebovali jsme jeden druhýho. Jakmile mohli černí do mekáče, celá naše ekonomická infrastruktura šla do kytek.“

„Chceš říct, že bys radši vychovával tyhle děti v otrokářství, nebo podle Jima Crowa?“ namítla máti.

„Chci říct, že kdyby byla nějaká fontána pro černý, černý by byli taky najímaný, aby ji opravovali.“

Máti to fotříkovi nikdy neřekla, ale neustále nám kladla na srdce: „Nikdy se nepřete s hlupákem, protože z dálky lidi nepoznají, kdo je kdo.“ Takže když se s vámi přestala přít, věděli jste, na čem jste.

Když říkám hlouposti, svět se mi zdá o něco *lehčí*. Jenže máti potřebuje, abych říkal i něco rozumného. To jí dodává pocit bezpečí. Myslí si, že budu schopen přežít, jedině když budu inteligentní. Zamlouvá se jí poměr rozumného ku hloupému takových šedesát na čtyřicet. Je nejlepším posluchačem, jakého jsem kdy měl. Jako by v sobě měla nějakou skrytou část svého já, o níž neví ani ona sama a která mě neustále povzbuzuje.

Přidej, Wille, hloupěji, rozumněji, hloupěji, rozumněji...

Rád ji překvapuju věcmi, které jsou, tedy povrchově, extra hloupé, a pod nimi schovám to rozumné, schválně, jestli to objeví. Zbožňuju pohled na její tvář, když si myslí, že říkám něco vyloženě přiblblého, a potom na ni vybafne ta rozumná část. (To mám taky rád.)

Rozšířením inteligence je komedie. Je těžké být opravdu zábavný, když nejste opravdu chytrý. A mátinou nejlepší medicínou je smích. Svým způsobem jsem takový její doktůrek, a čím víc se směje, tím víc hloupě rozumných velkolepých výmyslů ze sebe chrlím.

Jako malý jsem utíkal do své představivosti. Dokázal jsem nekonečně fantazírovat – nebylo pro mě nic zábavnějšího než mé smyšlené světy. Na táboře *byl* jazzband. *Slyšel* jsem trubky. *Viděl* jsem pozoun, páskovské obleky, velký skupinový tanec. Světy, jež byly výplodem mé mysli, která se v nich zabydlela, byly stejně reálné jako „reálný život“, někdy ještě více.

Tento nepřetržitý tok obrazů a barev a nápadů a hlouposti se stal mým útočištěm. No a když jsem se naučil sdílet onen prostor, přenést na chvíli někoho jinam, byl jsem úplně nadšený. Miluju ten blažený pocit, když je na mě upřená něčí pozornost a já ho můžu vzít na horskou dráhu po všech možných emocích v harmonickém sepětí s výplodem mé fantazie.

Pro mě je hranice mezi fantazií a realitou odjakživa velice tenká a téměř neznatelná a vždycky jsem ji uměl hravě přecházet. Tam a zase zpátky.

Problém je v tom, že co je pro někoho fantazie, může být pro druhého lež. Ve svém bezprostředním okolí jsem si vysloužil pověst patologického lháře. Mí kamarádi měli pocit, že nikdy nemohou věřit tomu, co říkám.

Tento zvláštní vtípek na mou adresu mě provází do dneška. Mezi mými kamarády a rodinou koluje hláška, že moje historky musíte přetočit zpátky, o dvě nebo tři scény, a teprve potom

přijdete na to, co se *skutečně* stalo. Někdy vyprávím historku a pak se někdo z přátel podívá na Jadu a zeptá se: „Fajn, a co se tedy *doopravdy* stalo?“

Ale když jsem byl malý, ostatní děti nerozuměly tomu, že lidi nešálím svými představami, ale že ty představy šálí *mě*. Často jsem se ztrácel. Ztrácel jsem pojem o tom, co je realita a co už je výmysl. Stalo se to takovým obranným mechanismem – má mysl ani nepátrala, co je pravda. Říkal jsem si: *Co ode mě chtějí slyšet, aby to prošlo?*

To máti pro mě měla pochopení – *těšila* se z mé jinakosti. Nechávala mi prostor, abych dal vyniknout svým hloupostem a tvůrčímu potenciálu, jak jen mi bylo libo.

Tak například jsem měl velkou část svého dětství imaginárního kamaráda jménem Magicker. Fází imaginárního kamaráda si projde spousta dětí – obvykle mezi čtvrtým a šestým rokem života. Tito imaginární kamarádi jsou jakési neurčité bytosti, které vlastně nemají žádný tvar ani osobnost. Imaginární kamarád touží po čemkoli, po čem touží dítě, nesnáší všechno, co nesnáší dítě, a tak dále. Je stvořen, aby stvrzoval myšlenky a pocity dítěte.

Jenže Magicker byl jiný. Dokonce i teď, když píšu tuhle knihu, je má vzpomínka na Magickera stejně živá a zřetelná jako kterákoli vzpomínka na skutečný prožitek z dětství. Byl plnohodnotným *člověkem*.

Magicker byl malý bílý chlapec se zrzavými vlasy, světlou pletí a pihami. Pořád nosil malý pudrově modrý polyesterový oblek s jasně červeným motýlkem. Kalhoty měl vykasané trochu moc vysoko, a tak mu čouhaly nešťastně zvolené bílé ponožky.

Zatímco imaginární kamarádi ostatních dětí sloužili jako určité projekce a afirmace, Magicker měl odlišné preference a názory na to, jakou hru si zahrajeme a kam půjdeme a co budeme dělat. Někdy se mnou nesouhlasil. Jindy mě zase donutil jít ven, když se mi nechtělo. Měl vyhraněný názor na některé konkrétní druhy jídel a na povahu lidí v mém životě. I teď, jak tu sedím a vzpomínám na náš vztah, si říkám: *Sakra, Magickere, tohle je moje fantazie!*

Magicker byl tak podstatnou součástí mého dětství, že máma někdy před jídlem dala na stůl talíř navíc – pro něj. A když to nikam nevedlo se *mnou*, mluvila radši s Magickerem.

„Tak, Magickere, půjdeš pomalu spát?“

Na tomhle jsme se našťestí s Magickerem vždycky shodli – do postele se nám nechtělo nikdy.

Jako vedlejší účinek toho, že jsem byl ztracený ve světě fantazie, jsem měl velmi osobité vnímání toho, co je cool, v módě či vtipné. Ani nevím, jak to vzniklo, ale jednou mě například popadlo nešťastné, avšak vášnivé období kovbojských bot. Tyjo, jak já *miloval* kovbojské boty! Vlastně jsem odmítal vzít na nohy cokoli jiného. Nosil jsem je k teplákovce. Nosil jsem je k džínům.

K čertu, já je nosil i k šortkám.

No, jako černý chlapec ze západní Philly v kovbojkách jsem si teď klidně mohl na záda namalovat terč. Děti si ze mě dělaly srandu a nemilosrdně mě škádlily, ale já nechápal *proč*. „Ty boty jsou boží!“ A čím víc se všichni smáli, tím víc a víc se moje láska ke kovbojkám prohlubovala.

Vždycky jsem platil tak trochu za podivína. Co mně připadalo normální, bylo někdy pro ostatní divné a to, co ostatní lidi opěvovali, mě ani v nejmenším neoslovovalo.

V té době frčela horská kola Huffy. Toužilo po nich každé dítě. A jedny Vánoce jsme se s kamarády z mého bloku sešli a domluvili, že letos poprosíme rodiče o kolo Huffy. Plánovali jsme, že všichni společně na sladěných kolech vyrazíme do Merion Parku, malého parku vzdáleného od naší čtvrti tak akorát, abychom měli pocit, že podnikáme nějaké dobrodružství.

No, přišly Vánoce a Santa skutečně přinesl deset zbrusu nových kol Huffy, která byla jako z jednoho týmu. Přiblížilo se poledne a všichni se houfovali venku.

Všichni kromě mě.

Víte, já si o kolo Huffy neřekl. Huffy byly pro blbce! Však oni zjistí, jak vypadá *opravdové* kolo, říkal jsem si. Oni všichni si řekli

o naprosto běžné, tuctové, obyčejné horské kolo Huffy, ale já nejsem žádná ovce. Já si řekl o... výrazně červený Raleigh Chopper. Chopper byl takové to kolo s nízkým posezem, velkým kolem vzadu a maličkým vepředu, s říditky trčícími vysoko ve vzduchu, tříступňovou přehazovačkou a elkovým sedlem jako v dragsteru, kterému se také říká banánové sedlo. Vlastně takový Harley-Davidson mezi dětskými koly. Měli jste na něm pocit, že jedete na *motorce*. Bezpochyby to bylo to nejhustější kolo na světě.

Noc předtím jsem nemohl spát, jak jsem si představoval své entrée. Důkladně jsem si promyslel to velké odhalení: počkám, až se všichni seřadí venku, že vyrazíme, a já vyjedu *zadní* příjezdovou cestou, čímž ještě víc zesílím moment překvapení. Dokonce jsem si i přesně naplánoval a nacvičil, co řeknu, až mě uvidí na chopperu. „Co je, blbečci, na co čekáte? Tak jedem, ne?“ a pak prostě projedu kolem nich, aby mě museli dohnat: Will Smith, šéf bandy, král čtvrti.

A teď to bylo tady. Pár minut zpátky jsem je sledoval zpoza záclony v obýváku. Bylo vidět, že všichni čekají a lámou si hlavu: *Kde je Will?* A vtom jsem se vyřítil z příjezdovky, říditka sahající až k nebesům, a zlehka šlapal ve svých kovbojkách – Raleigh Chopper, první převod, jako po másle.

Byl jsem *chlapák*.

A tak se nesu kolem nich, všichni visí očima na mně. Pohodím hlavou směrem k nim a vyhrknu na ně svoji větu: „Co je, blbečci, na co čekáte? Tak jedem, ne?“

Několik vteřin bylo úplné ticho. Došlo mi, že jsem je úplně dostal.

Najednou mě z mého choppera skoro srazil hurónský smích, který se rozezněl za mnou. Teddy Allison se smíchy doslova válel po zemi.

Přes slzy ze sebe horko těžko vysoukal: „Co to je *sakra* za krám?“

Prudce jsem zabrzdil, otočil se na zbytek party a prohlížel si jejich výrazy – jestli Teddy jen tak machruje, nebo mluví za všechny.

„Hej, negře, to seš jako v cyklopartě?“ řekl Danny Brandon. „Vždyť přes ty řídítka ani nevidíš!“

Michael Barr tiše řekl: „To je tak, když chodíš do bílý školy.“

Mně však nesešlo na tom, co si myslí, protože já, sám pro sebe, jsem byl *šik*. To je jedna z věcí, které souvisejí s tím, když máte přebujelou fantazii: mohl jsem přimět svou mysl, aby věřila *čemukoli*. Byl jsem si schopen vypěstovat téměř iluzivní míru sebevědomí.

A zatímco toto poněkud zkreslené vnímání sebe sama často končivalo tím, že mě zamlada zesměšňovali nebo mi nakopali zadek, při několika příležitostech v průběhu života mi posloužilo jako superschopnost. Když si neuvědomujete, že byste snad něco neměli zvládnout, prostě to zvládnete. Když mi rodiče říkali, že nemůžu být raperem, protože v hip-hopu není práce, neodradilo mě to. Věděl jsem totiž, že *rodiče tomu prostě nerozumějí*. Když se mě televizní producenti ptali, jestli umím hrát, odpověděl jsem: „Samozřejmě,“ i když jsem nikdy v životě nehrál – myslel jsem si: *Co na tom může být tak těžkého?* Když mi ve filmových studiích říkali, že mě nemohou obsadit, protože afroameričtí představitelé hlavních rolí film neprodávají světovému publiku, ne že by se mě to vyloženě dotklo, ale jednoduše jsem nerozuměl, jak hajzlík, který se *takhle* neskutečně mýlí, vůbec může mít *tuhle* práci. Nevadily mi jen tyto jejich projevy rasismu, ale také jejich *omezenost*. Lidi mi říkali, jaký mám být, a celé mi to jaksi nedávalo smysl. Měl jsem pocit, že se jejich pravidla na mě nevztahují.

Žít si ve svém vlastním mikrosvětě podle svých vlastních pravidel má občas své výhody, ale musíte být obezřetní. Nemůžete se zase od reality vzdálit *příliš*. Má to totiž své následky.

Moje vědomí bylo nekonečné hřiště, které jsem hrozně rád objevoval.

Z pohledu dítěte však byly výhody mých fantazijních představ stále ještě hudbou daleké budoucnosti a následky byly obrovské.

Tolerance a otevřenost v západní Philly zrovna nepatřily mezi nejběžnější ctnosti školáků. Děti umějí být kruté. A čím odlišnější jste, tím méně slitování s vámi mají.

Hřiště je lovecký revír, v němž každý malý chlapec testuje meze své rašící mužnosti, snaží se ukázat jako silnější a dominantní jedinec, neustále se špičkuje s dalšími chlapci, poměřuje se s nimi a trestá ty, co jsou slabší než on.

Já měl vyzáblou a naprosto nesportovní postavu. Mé končetiny a trup spolu nijak zvlášť nekamarádily. K tomu jsem ještě měl přebujelou fantazii a, jak říkaly ostatní děti, v jednom kuse jsem lhal. A tohle všechno znamenalo, že si mě ostatní kluci vyhlédli jako snadný a ospravedlnitelný cíl, na němž si mohli dokazovat svou dominanci. Komandovali mě, nechtěli mě do družstva, bili mě, plivali na mě – všechno, co si jen dokážete představit.

Jednoho dne, to mi bylo asi dvanáct nebo třináct, jsme s partou hráli basket na školním dvoře. Byl jsem hustej až na půdu ve svých jasně zelených šortkách a oblíbených kovbojkách. Ve své *mysli* jsem byl Magic Johnson, ale na skutečném hřišti spíše něco na styl krasobruslaře – kovbojky nenabízejí zrovna nejlepší pevnost či oporu pro kotníky, kterou jinak čekáte od standardních bot na basket.

Vlastně jsem tam jen tak klopýtal.

V jistém okamžiku jsme se začali před ostatními vytahovat, kdo lépe napodobí pohyb svého basketbalového oblíbence. Jeden kluk zařval: „KAREEM!“, vyvrštil se do vzduchu a předvedl „nebeský hák“. Další zakřičel: „BIRD!“ a hodil trojku. Ale tohle byla Filadelfie na začátku osmdesátek – jak jen mohli takhle nerespektovat zákony ulic Philly? Bylo jen jedno jméno, které se tu mělo vykřikovat: Dr. J, Julius Erving.

A tak jsem řekl: „Sledujte! Přichází DOC! Všichni pryč, smečuju!“

Matt Brown vyprskl smíchy. „Dyt' to neumíš, negře.“

Jasně, nikdy předtím jsem nesmečoval, ale hned jak jsem to vyslovil, uvěřil jsem tomu. Když jsem si razil cestu zpátky do půlky hřiště, olízl jsem si prsty a utřel si podrážky kovbojek,

aby mi neuklouzly. Připravoval jsem se, že vyrazím, a přitom jsem – přísahám bohu – ani na vteřinu nezapochoyboval o tom, že vzorně zasměčuju.

Když jsem natáhl rameno a chystal se propnout jako luk, kluci začali vykřikovat sázky.

„Vsadím se o tři dolary, že to nedáš, Wille!“

„Beru!“ já na to. „Už si chystej prachy!“

„Vsadím pět!“ řekl někdo.

„Oberu vás. Všecky! Prachy sem!“

A já přikyvuju, protože v mysli už míč vidím zasměčovaný. Všichni kluci se rozprostřou kolem mě. Rozhostí se očekávání... Soustředím se, šum ustane. A pak – *bum!* Vyrazím přes hřiště. V hlavě vidím Julia Ervinga a jeho legendární smeč „Rock the Baby“ z finále vítězného zápasu proti Lakers z roku 1983. Kovbojky dusají, nohy mi vlají na všechny strany, dostávám se do tempa. Vymrštím se, odlepím od země, letím vzduchem. Foťáky cvakají, dav šlí.

A potom... ticho.

A najednou, nevím proč, padám. Dozadu? Něco se nepovedlo. *PRÁSK!* – asfalt mě tvrdě vrátil do reality.

Nejsem žádný Julius Erving.

Jsem ze hry. Nula.

V čím větší fantazii žijete, tím bolestnější je nevyhnutelná srážka s realitou. Když v sobě pěstujete představu, že vaše manželství bude navzdýcky radostné a lehké jako pírko, realita vám to vrátí stejným dílem. Žijete-li v představě, že si skrz prachy vyloužíte lásku, vesmír vás propleskne a pořádně seřve.

A když si myslíte, že v kovbojských botách zasměčujete jako Julius Erving, realita zemské přitažlivosti vám ušetří bolestivou a božsky dokonalou lekci.

Přetočme si tuhle scénu zpátky a podívejme se, jak to bylo ve skutečnosti:

Dusal jsem od půlky hřiště. Když jsem zrychlil za faulovou čarou, všechno ještě vypadalo slibně. Naposledy jsem zadribloval. Hladce jsem se vyšvihl. Žádný mistrovský kousek, ale byl jsem ve

vzduchu. Když jsem vyletěl nahoru, octl jsem se tak akorát vysoko na to, abych míčem udeřil o obruč. Zcela se zabrzdil můj pohyb vpřed a nohy se mi zpod těla vymrštily nahoru. (Této konkrétní sportovní nehodě se slangově říká „oběšenec na obruči“.) Když si to zpětně vybavím, dost možná se na onom točivém momentu podepsala i přidaná váha kovbojek.

Ztěžka jsem spadl na záda, praštil se do hlavy a šel do bezvědomí.

Když se proberu, stojí nade mnou kamarád Omarr. Vidím blikající světla sanitky, ve vlasech mám krev a vůbec netuším, kam se poděla moje levá kovbojka.

Slyším Omarrův hlas.

„Žije! On žije!“

Omarr je můj nejdávnější kamarád – tedy když nepočítám Stacey Brooksovou. Když byl malý, tak silně šmajdal, že když jsme si hráli, každou chvíli zaškobrtl, spadl a ublížil si. Jeho rodiče se rozhodli, že by měl podstoupit nápravnou operaci. V pěti letech mu doktoři zlomili obě nohy a napravili je. Omarr celé léto nosil dlahy, ale když bylo na čase jít do školy, zničehonic byl nejrychlejším novopečeným školákem a nejlepším tanečníkem. Všichni jsme rázem chtěli tu kouzelnou operaci taky!

Zrak se mi pomalu zostřuje a v jeho středobodu se objevuje Omarrův obličej. V jeho očích čtu, že můj pád byl asi hodně ošklivý. Nesměje se. Je vyděšený.

„Hej, kámo, seš v pohodě?“

Zběžně začnu zjišťovat, jak jsem na tom – můžu hýbat pažemi, rukama, nohama i chodidly. Žádné zlomeniny. Seberu síly a kývnu na souhlas.

Když mě připoutávají na nosítka a nakládají do sanitky, na poslední zhlédnu Omarra.

„Hej, O! Dal jsem ho, že jo?“

Vytváření iluzí je běžnou součástí psychologického vývoje. Jak ale rosteme, začínáme opouštět svůj svět fantazie, jednoduše

proto, že zjistíme, že žít ve *skutečném světě* je pro nás hodnotnější než lpět na svých představách. Musíme se naučit, jak se vypořádat s ostatními, jak uspět ve škole a v práci, jak přežít v materiálním světě. A to jde jen těžko, pokud nedokážete přesně vnímat realitu.

V podstatě se všichni musíme naučit rozlišovat, co je reálné a co není. Ve skutečnosti někteří lidé toto rozlišování zvládají tak dobře, že bohužel v dospělosti ztrácejí schopnost vnímat cokoli jiného než hmatatelný, materiální svět.

Jenže já jsem z nějakého důvodu tímto procesem neprošel. Nebo jsem možná tím procesem spíš projít *odmítl*. To proto, že můj fantazijní svět byl tím, co mě chránilo před vnějším světem. Má mysl stála před volbou mezi nekonečným hřištěm představivosti a realitou plnou neustálých hrozeb. Zvítězila fantazie.

Všichni sami sebe trochu klameme ve věcech, které nás děsí. Bojíme se, že nebudeme přijati lidmi v práci nebo ve škole nebo na twitteru, a tak sami sebe přesvědčujeme, že to jsou jen nafoukanci, ignoranti nebo nelidové. Dokážeme si vybájit celé ságy o životech jiných lidí, a přitom ve skutečnosti nemáme ani páru o tom, co si myslí, co cítí nebo s čím se potýkají. Vymýšlíme si tyhle příběhy, abychom sami sebe ochránili. Představujeme si určitou pravdu o sobě nebo o okolním světě, nikoli proto, že pro ni máme nějaký důkaz, ale protože je tím jediným, co nám pomáhá opět nesklouznout ke strachu.

Někdy bychom si raději dali přes oči pásku, než abychom chladně a bez emocí koukali na svět *přesně* takový, jaký je.

Problém je v tom, že iluze funguje jako otrávený med – ze začátku má sladkou chuť, ale na konci vám způsobí nevolnost a bolesti. Příběhy, které si namlouváme a jež nás mají chránit, jsou zároveň příběhy, které tvoří zdi zamezující mezilidským vztahům, po nichž tolik toužíme. Já si namlouval, že mám kamaráda jménem Magicker, protože jsem se díky tomu cítil o něco méně osamělý. Jenže tato fantazie se zároveň podílela na mém odloučení od ostatních dětí v sousedství. Později v životě jsem si zase vytvořil představu, že bohatství a sláva vyřeší všechny mé

problémy. Ovšem honba za touto představou a její přiživování ode mě jen více a více odháněly lidi, které jsem miloval.

Jako dítě jsem si řekl, že když udržím fotříka v dobrém rozmaru a usměvavého, nebude ubližovat mé matce. Tato má fantazie ve mně však jen vzbudila pocit, že jsem srab, nehodný syn, navzdory skutečnosti, že nic z toho nebyla moje vina.

Můj fantazijní život mě nejen v jistém smyslu chránil, ale také ve mně podněcoval pocit viny, zahanbení a ještě hlubšího sebeopovržení. Všechny fantazie nakonec selžou. Ať bojujete sebevzdorovitěji, pravda vždycky vyhraje. Realita má tak či tak navrch.

Fotřík si jednou jedinkrát za celé mé dětství vzal letní dovolenou. Když vaše rodina prodává led, jste v jednom kuse v práci od začátku června, zrovna když končí škola, až do začátku září, kdy se do ní zase vracíte.

Ovšem v létě roku 1976 se fotřík rozhodl vzít si dva měsíce volna, pronajmout si obytnák a projet s rodinou křížem krážem celou zemi. V Los Angeles se konala rodinná sešlost z Giginy strany. Vyrázili jsme severní trasou do L. A. a pak se po jižní vraceli do Philly.

Viděl jsem každý kout Spojených států amerických. Vyjeli jsme z Philly a zamířili na západ do Pittsburghu podívat se na dům, v němž vyrůstala máti. Její otec – říkali jsme mu dědula – tam ještě pořád žil. Vypadal jako opravdu stará verze fotříka. Tradovalo se, že se dědula někdy dokázal rozčilit tak, že mu tekla krev z nosu, a to třeba jenom sledoval fotbalový zápas Steelers.

Příští zastávka: Cleveland, teta Tootie a strýc Walt. Potom Chicago, k Velkým jezerům, a dál do Minneapolis a Severní a Jižní Dakoty. Viděli jsme psouny, ale nechápu, proč se jim tak říká. Vypadají jako vytáhlí křečci stojící vzpřímeně – třeba jako Timon ze *Lvího krále*. V Jižní Dakotě dostal Harry od siouxskeho náčelníka ručně vyrobený buben. Mlátil do té věci celou cestu od Mount Rushmore přes Ďáblovu věž až do Yellowstonského národního parku. Viděli jsme gejzír Old Faithful – nemohl jsem uvěřit, že

vám řeknou na vteřinu přesně, že máte jít k zemi, protože přichází výtrysk. Strážce parku nám ukázal rukou a *abrakadabra!* Ze země najednou začaly vystřikovat obrovské proudy vřelé vody. Byl to hrozný smrad – fotřík říkal, že to je síra (to se mi ulevilo – na chvíli jsem totiž myslel, že to je Ellen).

Máti nás vzbudila za úsvitu na vrcholku hory ve Wyomingu. Pod námi byly mraky. *Tak takhle asi vypadá nebe.* Jenže pak jsme se na hodinu zasekli, protože doprostřed silnice vešel černý medvěd a namířil si to rovnou k našemu obytnáku. Předpisy parku říkaly, že musíte vypnout motor, pokud se patnáct metrů od vašeho vozidla objeví medvěd. Fotřík oběma rukama přibouchl okýnko – to je moje jediná vzpomínka na okamžik, kdy měl z něčeho strach.

Po asi dvou týdnech začal fotřík prohlašovat, že to je nejdéle v jeho životě, co vydržel úplně bez černošů. (Kromě nás, samozřejmě – my jsme černoši.) Fotřík měl „černošský absták“, ale pak jednoho dne na odpočívadle ve Wyomingu uviděl černý pár, jak odjíždí. Hnal se za nimi a zastavil je u krajnice, jen aby si s nimi potřásl rukou a pozdravil je. Případlo jim to hrozně legrační.

Fotřík jel celý den, až jsme se dostali k národní památce Craters of the Moon v Idahu – vypadá to tam úplně jako na měsíci a opravdu se tam tak i *cítíte*. Byl vyčerpaný, ale máti se na měsíci moc dlouho nechtěla zdržovat – necítila se tam dobře. Takže jsme se neubytovali v motelu, máti sedla za volant a jela na jih do Salt Lake City. Když se fotřík probudil, vytáhl nás do Velkého Solného jezera. Vysvětloval nám, jak nadnáší slaná voda oproti sladké ve Velkých jezerech. Ukázal nám, jak snadno se člověk udrží na její hladině. Vyráběl led, takže o vodě věděl všechno.

Ale vůbec nejúžasnější věc, kterou jsem v průběhu svého mládí viděl, byl Grand Canyon.

„Celý tento kaňon vysochala voda,“ řekla máti.

Cítil jsem k tomuto místu naprostou úctu, ale měl jsem příliš velký strach jít blíž ke kraji. Vzpomněl jsem si na Petera Bradyho ze sitkomu *The Brady Bunch*, který byl taky plný úžasu a nemohl

uvěřit, jak mohla tenhle kaňon vytvořit voda. „Páni!“ řekl. „Tak proto nemáš ráda, když necháme kapat kohoutky.“

A když jsem si myslel, že ten den už nemůže být lepší, Harry omylem upustil svůj buben do kaňonu. Zdálo se mi, že padá tak tři dny. Už jsem toho jeho bušení měl plný zuby a najednou jako by nebesa vyslyšela mé modlitby.

Výlet rozšířil a podnítil mou představivost. Každý člověk, kterého jsme potkali, se jevil jako nová a fascinující osobnost. Každá zastávka na cestě byla zemí snů. A já měl pocit, že na mě právě teď čeká život. Jen začít psát ten příběh. Americká krajina byla tak rozmanitá a nádherná – se všemi horami, prériemi a údolími, divokými říčními vodami, pouštěmi (někdy dokonce pestrobarevnými), zelenými lesy či zkamenělými lesy, nekonečnými lány obilí a obřími sekvojemi sahajícími až do nebe, které bylo někdy zalité sluncem, s tornády v dálce a legračními mraky a strašidelnými mraky a všemi druhy mraků mezi tím.

Bylo to osm nejlepších týdnů v mém dětství – všichni byli šťastní.

Byli jsme dokonalá rodina.

Asi blok od Woodcrestu, na konci Graham Street, bydlel známý sexuální delikvent. Věděly o něm všechny děti v sousedství a rodiče nám říkali, ať se neochomýtáme kolem jeho domu. Skoro vůbec jsme ho nevidali – byl jako duch nebo místní legenda.

Jednoho dne jsem viděl malou holčičku, jak stoupá po schodech ke vchodu do jeho domu – on stál v otevřených dveřích a zval ji dovnitř. Rozbušilo se mi srdce v hrudi. Napadlo mě zavolat na ni, ale strnul jsem – byla už moc daleko, a navíc jsem *viděl* jeho. Dostal jsem strach.

Utíkal jsem domů, vyběhl nahoru do svého pokoje a zabouchl za sebou dveře. Do toho domu neměl nikdo chodit. Byl to dům Zloducha. *Viděl mě? Dojde si pro mě?*

Musel jsem někam do bezpečí. Schoval jsem se do komory, celý roztřesený. Cítil jsem, že je se mnou Magicker.

Musíš to říct nějakýmu dospělýmu, Wille.

„Ale já nemůžu. Co když mě ten chlap poznal? Co když se mně pokusí něco udělat za to, že jsem ho prásknul?“

Wille, okamžitě to běž říct rodičům.

„Nemůžu, prostě nemůžu.“

Wille. Běž. Hned.

Jenže já se na podlaze komory jen stočil do klubička a brečel.

WILLE! SEBER SE! Musíš to jít říct rodičům!

Magicker teď byl rozčilený. A to se mu nestávalo.

Musíš to někomu říct! Musíš se sebrat, HNED!

Zavřel jsem oči a schoval si hlavu v dlaních.

„Já nemůžu.“

Přesně jako když jsem se nedokázal postavit otci. Přesně jako když jsem se nedokázal postavit tyranům. Dokonce jsem ani nedokázal někomu říct, že je někdo jiný možná v nebezpečí. Co to se mnou je, probíhalo mi hlavou. Proč se pořád tak bojím? Proč jsem takový srab?

Jenom jsem tam ležel a trásl se. Zahanbený. Slabý. A čas běžel. Sundal jsem si ruce z očí.

Magicker byl fuč.

V určitém bodě přijde chvíle, kdy fantazie začne ustupovat do pozadí. Uvědomíte si, že vy jste pořád vy. Imaginární kamarádi ani basketbalové smeče vás strachu nezbaví. Možná vám pomůžou na něj na chvíli zapomenout, ale realita má vždycky navrch. Naštěstí někdo jiný viděl, jak ta holčička vchází do domu, a zasáhl. Ale co kdyby to tak nebylo?

Magickera jsem už nikdy neviděl.

KAPITOLA TŘETÍ

VÝKON

Nedělní ráno v Resurrection Baptist Church (baptistický kostel Vzkříšení). Monotónní hlas reverenda Claudise Amakera se nesl vstříc starým a chatrným dřevěným stropům a zkrápěl nás neomylným slovem Božím.

Moje babička Gigi (čti „Dži-Dži“) se do kostela pokaždé vyfikla. Pro ni bylo to, jaké šaty v neděli vynesete, vědomým projevem oddanosti Pánu. Coby dbalá návštěvnice kostela volila takové ty květované šaty jako ze škatulky, dokonale doladěné typicky kostelními perlovými doplňky i kloboukem s přišpendleným obřím hedvábným květem. Během kázání se ovívala vějířem, oči zavřené, souhlasně pokyvovala hlavou a přizvukovala: „Přesně tak, pastore, svatá pravda!“ nebo jen jednoduchým „Mmm-hmmm!“ Chvilkami shlédla na mě a přesvědčila se, že dávám pozor.

Ale mně bylo teprve devět. Lidi tleskali a pokyvovali a plakali a modlili se a moje devítiletá mysl se prostě nemohla zbavit pocitu, že tahle bohoslužba snad nikdy neskončí.

Kromě každé třetí neděle, kdy kazatelnu přebíral hostující reverend Ronald West.

Reverend Amaker byl naším *domovským* pastorem a *mluvil* o mocném Bohu, ale já slyšel jen hlasy dospělých z *Charlieho*

Browna – „Wááá, wááá, waa, waa.“ Ovšem reverend West, ten vám moc Boží rovnou *předváděl*. Nosil stylové červené brýle CAZAL sladěné s trojdílným oblekem, podtrženým standardním bělostným baptistickým kapesníčkem. Ztělesňoval metr devadesát a sto kilo slávy Boží.

A ať vás ani nenapadne pustit ho ke svému klavíru, protože když na něj reverend West dohrál, mohli jste ten klavír rovnou vyvézt na smetiště.

Reverend West vedl sbor. Vždycky začínal vsedě, levou rukou hrál na klavír, pravou dirigoval sbor a poklidně se položil do nějaké pomalé balady ve stylu Mahalie Jacksonové, na které se rozehrěji starší sboristé.

Jenže tohle bylo jen ticho před bouří.

Pomalou se začal proměňovat, jak se hudbou nechával uvést do transu. Do očí se mu vhrnuly slzy, na čele měl krůpěje potu, když šátral po svém kapesníčku, aby si otřel zamlžené brýle. Bubny, basa, zpěv – všechno se vynořovalo na jeho pokyn, jako kdyby vyzýval samotného Ducha svatého, aby se nám ukázal. A potom najednou, jako v přesně nataženém strojkou, přijde extatické crescendo, a... *BUM!* Do místnosti vstoupí Duch svatý. Reverend West vystřelí ze své stoličky (ta se skácí k zemi), obě ruce jak posedlé, a buší do klavíru na oslavu Boha. Potom se se zapáleným hřímáním vydá přes pódium k trojřadým elektrickým varhanám a přiměje je dělat to, k čemu je Bůh stvořil. Kostelem vířily mohutné orchestrální baptistické akordy a z reverenda stříkal pot. Celé shromáždění společně explodovalo, zpívalo a tančilo. Stařenky se hluboce oddávaly atmosféře a plakaly. Reverend West gestikuloval, dirigoval a ani na chvíli neztratil ponětí o sboru a kapele..., až se jeho tělo z bortilo pod tíhou vší oddanosti a vděčnosti za milosrdné blaho Boží lásky.

Když hudba utichla, vrátila se Gigi na své místo a otírala si slzy z očí. Mé malé srdíčko zběsile bouchalo – nevěděl jsem přesně, co to v sobě cítím za slastné chvění – a jediné, co mi procházelo hlavou, bylo *Tak TOHLE chci. Dělat lidem TENHLE pocit.*

***Já k spánku se teď ukládám
Modlím se, Pane, mou duši popatři
Skonám-li, než půjdu dál
Pane, má duše pak tobě jen patří***

Úryvek z modlitbičky „NOW I LAY ME DOWN TO SLEEP“
(„Já k spánku se teď ukládám“,
volně přeloženo z originálního textu)

Vždycky mi připadlo srandovní, že první modlitba, kterou mě babička naučila, byla vlastně rap.

Gigi byla Ježíšova holka. Setkal jsem se s mnoha lidmi, kteří o sobě tvrdí, že jsou věřící. Ale nikdy jsem nepotkal nikoho, kdo prožívá Kristovo evangelium tak jako moje babička. Na každém kroku, každým svým slovem ztělesňovala příklad oddanosti Kristu. Nebylo to pro ni jen o nedělních kázáních. Žila tím 24 hodin denně, 7 dní v týdnu, 365 dní v roce. Všim, co říkala, co konala, jak *smýšlela*, velebila Pána.

Gigi chodila na noční šichty do nemocnice, díky čemuž si oba moji rodiče mohli udržet práci na plný úvazek. Přes den hlídala mě a mé sourozence a v noci pracovala. Když jsem ve věku čtyř nebo pěti let slyšel pojem „noční šichta“, představil jsem si svou babičku jako superhrdinku, která vyráží do noci a na těch nejtemnějších místech, hemžících se vlkodlaky, démony a bubáky, hledá různý nechutnosti, aby mi z nich pak uvařila jídlo – noční šlichtu –, jen abych neměl hlad – a já zatím ležel v posteli, v klidu a teple, a tulil se k hedvábným okrajům své krémově zbarvené, nadýchané peřiny.

Pokaždé jsem žadonil: „Prosím, nechod', Gigi! Zůstaň tu prosím se mnou!“ Cítil jsem se tak provinile. Moje citlivá mysl celou situaci překroutila a já to bral jako osobní selhání a slabošství. Říkal jsem si: *Který dítě zůstane v posteli, zatímco jeho babička musí bojovat s příšerama v NOCI někde v nemocnici?*

Bylo to, jako by riskovala svůj život, aby mě ochránila. A v jistém smyslu to tak možná bylo – nešlo vyloženě o její život, ale